

Põnev näide: Bangladesh - looduskatastroofis sündinud riik

Ain Kallis

Bangladeshi põgenikud laagris. Foto Yannis Behrakis, Reuters

FOTO: SCANPIX

Ajaloost on teada palju juhtumeid, kus loodusjõud kliimamuutuste näol on pühkinud maamunalt terveid riike. On aga vähemalt üks riik, mille loomist ilmakatastroof innustas. See on 40 aastat tagasi iseseisvunud Bangladesh, maa Gangese ning Brahmaputra (Jammu) jõe deltas.

Pärast Briti India lagunemist 1947. aastal moodustus kaks suurt riiki – India ning Pakistan. Viimane jagunes omakorda kaheks, veidi rikkamaks Lääne- ja vaesemaks Ida-Pakistaniks. Ida-Pakistani provintsil polnud riigi põhiosaga etnilist, kultuurilist ega majanduslikku ühtekuuluvust. Ühendas vaid islamiusk. Ida separatistlikud püüdlused surus valitsus 1960. aastail julmalt maha.

Bengalite elu pole kerge olnud ka loodustingimuste tõttu: maa asub madalal deltatasandikul, ainult paar meetrit üle merepinna. Neid kollitavad alatasa uputused, põuad ja tornaadod, mida põhjustavad paduvihmad või troopilised tormid. Bangladeshi alaga seotud ilmarekordid on vägagi mõjuvad – 1986. aasta aprillis sadas seal rahet, mille terad kaalusid isegi kuni 1020 grammi! Kolm aastat hiljem räsib Manikganji piirkonda võimas tornaado, tappes vähemalt 1300 ning vigastades 12 000 inimest.

Kõige süngemast ilmanähtusest, mille aastapäeva novembris tähistati, tahaks kirjutada lähemalt.

1970. aasta 11. novembril hoiatati Indiat ning Pakistani gigantse tsükloni eest, mis USA ilmasatelliidi andmeil liikus Bengali lahes kiiresti põhja suunas. Indias anti tormihoiatus, Pakistani raadio aga vaikus. Miks? Ilmselt mõjus asjaolu, et kohalik ilmasteenistus oli 23. oktoobril andnud tormihoiatuse, mille tagajärjel mõnedelt aladelt elanikud evakueeriti. Kardetud möll jäi aga tulemata.

Võimas torm, tugev troopiline tsüklon, nagu sealkandis orkaane kutsutakse, tabas 12. novembri keskööl Ida-Pakistani täiesti ootamatult. Tuule kiiruseks mõõdeti 65 meetrit sekundis, tormilaine kõrgus küündis hinnanguliselt 10–17 meetrini (tuule mõju koos tõusu maksimumiga). Hiidlained pühkisid kümnete kilomeetrite ulatuses külad maa pealt. Ühelt deltasaarelt ei leitud järgmisel päeval jälgegi sealsest 20 000 elanikust! Jõed olid inimeste ning kariloomade laipadest tulvil.

Kulus pea kaks ööpäeva, enne kui Pakistani valitsus sai aru katastroofi ulatusest – vahemaa riigi eri osade vahel oli ju 1600 kilomeetrit. Juba kahe päeva pärast hakkasid saabuma rahvusvahelise abi saadetised. Toidu pärast tekkisid rahutused, Rangabali saarel puhkes koolera. Abi Lääne-Pakistanist jäi väheseks ning hilines, sest idaosa lahutas ju vaenulik India.

See kõik oli viimane tilk kannatanute karikasse. Märtsis 1971 kuulutas Ida-Pakistani Rahvaliiga ühepoolset välja sõltumatuse, Bangladesh'i vabariigi. Puhkes kodusõda, mille käigus Pakistani väed purustati.

Maailma katastroofide ajalukku läks 1970. aasta novembritorm kui Bangladesh'i või Bhola tsüklon, mis nõudis kuni pool miljonit inimelu.

Riigis, mille elanike arvu hinnatakse juba 160 miljonile (1100 inimest ühel ruutkilomeetril!), pööratakse suurt tähelepanu nii ilmasteenistuse arendamisele kui ka päästeteenistusele. Kui Bangladesh'i tabas 29. aprillil 1991. aastal viimaste aastakümnete võimsaim troopiline tsüklon, tugevam ka Bhola tormist, oli inimohvreid „ainult” 140 000.